

TURUN YLIOPISTO
AVOIN YLIOPISTO-OPETUS

PROSEMINAARIN ARVIOINTI / HOITOTIETEEN AINEOPINNOT

Opiskelijan nimi: Heidi Hellsten Opintoryhmä: Helsinki 2009-10
Proseminaarityön nimi: ikääntyneiden potilaiden oireiden toteutmi-
nen sairaalahoidossa -potilaen näkökulma

Arviointi

Hyväksytty suoritus edellyttää, että kaikki arviointikriteerien kohdat on hyväksytysti suoritettu.

Kriteerit työn arviointiin:

1. Proseminaarityön tarkoitus on ilmaistu selkeästi ja aihe on perusteltu.
2. Aikaisempien aiheeseen liittyvien tutkimusten systemaattinen kirjallisuushaku on kuvattu.
3. Aikaisemmat tutkimukset on koottu taulukkoon liitteeksi.
4. Aikaisempia aiheeseen liittyviä tutkimustuloksia on analysoitu ja keskeisistä tuloksista on pystytty muodostamaan synteesejä.
5. Tutkittavaa aihetta on pohdittu tehdyn kirjallisuuskatsauksen pohjalta ja esitetty jatkotutkimusaiheita.
6. Käytetyt lähteet on kirjattu ohjeiden mukaan.
7. Proseminaarityö on looginen kokonaisuus.

Erityisiä huomioita:

Hoitotyön kehittämisen kannalta keskeinen aihe, selkeä kirjallisuustyö. Käsittelyä olisi voinut vielä syventää.

Arvosana:

Päiväys 27.5.2010

Arvioijan allekirjoitus
ja nimenselvennys

HANNA LEENA NUUTINEN

IKÄÄNTYNEIDEN POTILAIEN OIKEUKSIEN TOTEUTUMINEN
SAIRAALAHOIDOSSA – POTILAAN NÄKÖKULMA

Heidi Hellsten
PROSEMINAARI (8 op)
Hoitotieteen aineopinnot
Turun avoin yliopisto
Helsingin aikuisopisto
27.04.2010

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 POTILAAN OIKEUDET SUOMESSA	4
3 HAKUPROSESSI	6
4 HAKUPROSESSIN TULOKSET	7
4.1. Ikääntyneen potilaan oikeus ihmisarvoiseen kohteluun	7
4.2. Ikääntyneen potilaan tiedonsaantioikeus	8
4.3. Ikääntyneen potilaan itsemääräämisoikeus	8
5 POHDINTA	9
5.1. Tulosten pohdinta	9
5.2. Hakuprosessin pohdinta	10
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	10
7 LÄHTEET	12
LIITTEET	
Liite 1. Hakuprosessi- taulukko	
Liite 2. Kirjallisuuskatsauksen valitut tutkimukset- taulukko	
Liite 3. Esimerkki CINAHL-tietokannan hakuprosessista	

1 JOHDANTO

Väestön ikääntyminen ja kroonisten sairauksien runsas esiintyminen vaikuttavat merkittävästi monilla sairaanhoidon alueilla. Ikääntyneet potilaat muodostavat ryhmän, jonka erityiset tarpeet on otettava huomioon hoidossa. (Pérez-Cárceles, ym. 2007.) Potilaiden määrän kasvaessa uhkana on, että yksittäiselle potilaalle ei riitä sellaista aikaa, jota asianmukaisen hoidon takaaminen edellyttäisi.

Potilaan oikeuksilla tarkoitetaan niitä oikeuksia, joista on säädelty laissa potilaan asemasta ja oikeuksista (17.8.1992 / 785). Tässä kirjallisuuskatsauksessa on lähetty etsimään potilaiden oikeuksista käsitteleviä tutkimusartikkeleita. Tässä työssä tarkastellaan erityisesti potilaan oikeutta ihmisarvoiseen kohteluun, potilaan tiedonsaantioikeutta ja potilaan itsemääräämisoikeutta. Nämä kolme aihealuetta nousivat erityisesti esiin kirjallisuuskatsaukseen valittujen tutkimusartikkeleiden perusteella.

Tässä kirjallisuuskatsauksessa potilaalla tarkoitetaan sairaanhoitopalveluja käyttävää tai niiden kohteena olevaa henkilöä. Tässä kirjallisuuskatsauksessa ikääntyneiksi henkilöiksi luokitellaan vähintään 65-vuotiaat. Useissa aiemmissa tutkimuksissa ikääntyneiksi on luokiteltu kaikki 65-vuotiaat ja heitä vanhemmat ihmiset. Hakuprosessissa kirjallisuuskatsausta varten on tarkoitus käyttää myös nimikkeitä vanhus ja ikääntyvä potilas, ikäihmiset ja iäkkäät potilaat. Näillä kaikilla nimikkeillä tarkoitetaan lähinnä yli 65-vuotiaita henkilöitä.

Tässä kirjallisuuskatsauksessa on tarkoitus käsitellä sairaalahoidossa olevien ikääntyneiden potilaiden oikeuksien toteutumista. Potilaiden tulisi siis olla sisällä sairaalassa osastohoidossa. Hakuprosessissa kirjallisuuskatsausta varten on tarkoitus käyttää nimikkeitä osastopotilas ja sairaalat.

Hoitotieteessä on tutkittu ikääntyneiden potilaiden oikeuksien toteutumista. Aihe on tärkeä, koska hoitotieteen keskeisimpiin tutkimusalueisiin kuuluu etiikan tutkimus. Ikääntyneiden potilaiden kyky ilmaista tahtoaan ja päättää hoidostaan on usein heikentynyt. Omaisilla on halu vaikuttaa hoitoon, mutta tämä on mahdollista vain rajoitetusti. Hoitohenkilöstöllä on

korostunut eettinen vastuu, potilaan hyvästä hoidosta ja potilaan edun mukaisesta hoidosta. Lisäksi ikääntyneiden potilaiden hoitajaksot saattavat olla pitkiä.

Kirjallisuuskatsauksen kirjoittajan oma mielenkiinto ikääntyneiden potilaiden oikeuksien toteutumista kohtaan on syntynyt työskennellessä Helsingin kaupungin sairaalassa, jossa potilaiden keski-ikä on korkea, yli 80 vuotta. Potilaiden oikeuksien toteutuminen on arkipäiväisissä tilanteissa on herättänyt kirjoittajassa useita kysymyksiä.

2 POTILAAN OIKEUDET SUOMESSA

Potilaan asemaa ja oikeuksia koskevan lain (17.8.1992 / 785) mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Potilaan kohtelulla tarkoitetaan sitä tapaa, miten häneen hoitotoimenpidettä suoritettaessa tai muuten hoitoon liittyvissä tilanteissa suhtaudutaan. Vaikka potilaan hoitaminen sairaanhoidon toimintayksikössä asettaa tiettyjä rajoituksia hänen yksityisyydelleen, potilaan yksityiselämän tarpeet tulisi myös näissä oloissa pyrkiä ottamaan huomioon. (HE 185 / 1991 vp.)

Lain 5 §:n mukaan potilaalle on annettava selvitys hänen terveydentilastaan, hoidon merkityksestä, eri hoitovaihtoehdoista ja niiden vaikutuksista sekä muista hänen hoitoonsa liittyvistä seikoista, joilla on merkitystä päätettäessä hänen hoitamisestaan. Selvitystä ei kuitenkaan tule antaa vastoin potilaan tahtoa tai silloin, kun on ilmeistä, että selvityksen antamisesta aiheutuisi vakavaa vaaraa potilaan hengelle tai terveydelle. Terveystieteiden ammattihenkilön on annettava selvitys siten, että potilas riittävästi ymmärtää sen sisällön.

Potilaalle tulisi ennen hoitoon ryhtymistä antaa selvitys hoidon merkityksestä, laajuudesta, riskitekijöistä, epäonnistumismahdollisuuksista, komplikaatioista sekä hoitovaihtoehdoista

ja niiden vaikutuksista. Selvityksen antamisessa tulisi välttää sellaisten ammatillisen kielikäytön ilmaisuja, joita potilas ei ymmärrä ja selvityksen antamisessa tulisi ottaa huomioon mm. potilaan ikä ja muut henkilökohtaiset olosuhteet. (HE 185 / 1991 vp.)

Lain 6 §:n mukaan potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos potilas kieltäytyy tietystä hoidosta tai hoitotoimenpiteestä, häntä on mahdollisuuksien mukaan hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan muulla lääketieteellisesti hyväksyttävällä tavalla. Jos täysi-ikäinen potilas ei mielenterveydenhäiriön, kehitysvammaisuuden tai muun syyn vuoksi pysty päättämään hoidostaan, potilaan laillista edustajaa taikka lähiomaista tai muuta läheistä on ennen tärkeän hoitopäätöksen tekemistä kuultava sen selvittämiseksi, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan tahtoa. Jos tästä ei saada selvitystä, potilasta on hoidettava tavalla, jota voidaan pitää hänen henkilökohtaisen etunsa mukaisena. Edellä tarkoitetuissa tapauksissa tulee hoitoon saada potilaan laillisen edustajan taikka lähiomaisen tai muun läheisen suostumus.

Lain 6 §:n mukaisella potilaan itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan potilaan oikeutta saada itse päättää hänen henkilökohtaiseen koskemattomuuteensa puuttumisesta. Mitä vakavammasta potilaan koskemattomuuteen puuttumisesta on kyse, sitä tärkeämpää on vakuuttautua potilaan tahdosta. (HE 185 / 1991 vp.)

Sellaisenkin potilaan hoidossa, joka on menettänyt kyvyn päättää hoidostaan tai kyvyn ilmaista päätöksensä, on pyrittävä ottamaan huomioon hänen henkilökohtaiset näkemyksensä ja ne seikat, jotka hän asettaisi ensisijaisiksi. Potilasta olisi pyrittävä hoitamaan sen mukaisesti, mitä hän päättäisi, jos hän kykenisi terveesti tekemään ja ilmoittamaan päätöksensä. Tällöin muodostuu tärkeäksi sellainen tieto, jonka perusteella potilaan terve tahto voidaan selvittää. Tällaista tietoa on muun muassa tieto potilaan henkilökohtaisesta elämänasenteesta ja -tavasta sekä hänen aikaisempi suhtautuminen erilaisiin tilanteisiin. Potilaan itsemääräämisoikeutta tulisi näissä tilanteissa toteuttaa hankkimalla selvitystä potilaan lailliselta edustajalta tai hänen läheisiltään. (HE 185 / 1991 vp.)

3 HAKUPROSESSI

Osallistuin Helsingin yliopiston terveystieteiden keskuskirjaston (Terikko) tiedonhankinnan opetustunnille 24.11.2009. Terkon informatikon avulla tein tiedonhakuja Cinahl-tietokannasta helmikuussa 2010. Tämän haun toistin uudelleen maaliskuussa 2010. Hakuprosessi alkoi erilaisten potilaan oikeuksia kuvaavien englanninkielisten sanojen etsimisellä. Haussa on käytetty pääasiassa Cinahl –tietokantaa. Lopullinen haku Cinahl-tietokannasta tehtiin 29.3.2010 ja haku Medic-tietokannasta 21.4.2010.

Hakusanat, joita käytettiin, olivat muun muassa “Patient Rights”, rights, “self-determination”, autonomy, “treatment refusal”, privacy, aged, elder, older, geriatric, hospital. Nämä hakusanat toivat 435 artikkelia. Haku rajattiin artikkeleiden julkaisu vuosiin 2000-2010, englannin kieleisiin artikkeleihin, joissa julkaisutyyppinä Research tai Review. Nämä hakuehdot jättivät jäljelle 227 artikkelia. Kyseisiä artikkeleita silmäilemällä ja tiivistelmiä lukemalla joukosta valikoitui 14 artikkelia. Näistä vielä lähemmän tarkastelun avulla valikoitui yhdeksän kirjallisuuskatsaukseen. Nämä kaikki yhdeksän valikoitua artikkelia olivat tutkimuksia (Research). Kirjallisuuskatsaukseen valikoin vain artikkeleita, jotka koskivat ikääntyneen potilaan oikeuksien toteutumista.

Suomenkielisiä artikkeleita ei tähän aineistoon löytynyt. Löydetyt suomenkieliset artikkelit olivat joko lääketieteen alalta tai pro gradu -tasoisia. Vaikeudet suomenkielisen aineiston löytämisessä johtuivat mahdollisesti olemassa olevan aineiston vähyydestä tai kirjallisuuskatsauksen laatijan kokemattomuudesta tiedonhaussa.

Työn liitteenä on taulukko kirjallisuuskatsauksen suorittamisesta (Liite 1.) ja taulukko kirjallisuuskatsaukseen käytetyistä artikkeleista (Liite 2.). Liite 3 kuva tiedonhakuprosessia CINAHL-tietokannasta.

4 HAKUPROSESSIN TULOKSET

4.1. Ikääntyneen potilaan oikeus ihmisarvoiseen kohteluun

Ihmisen ihmisarvon määrittämisessä voidaan erotella kaksi osatekijää, toisaalta se, miten henkilö itse kokee oman arvonsa sekä se, miten ihmiset suhtautuvat toisiinsa (Jacelon 2003). Sairaalahoidossa olevan potilaan kokemus ihmisarvosta koostuu tuntemuksista eli siitä, että potilas kokee olonsa miellyttäväksi ja arvostetuksi ja että hän tuntee kontrolloivansa tilannetta. Toiseksi potilaan kokemukseen vaikuttaa sairaalaympäristö ja sen aiheuttamat rajoitukset potilaan yksityisyydelle. Kolmas merkittävä tekijä on hoitohenkilökunnan käytös. (Bailey 2008.) Edelleen potilaan ihmisarvoisen kohtelun kannalta merkityksellisinä seikkoina on mainittu ihmiskehon yksityisyyden suojaaminen, sairaalatilojen siisteys, potilaan itsenäisyys ja mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihinsa, kommunikation toimivuus henkilökunnan ja potilaiden välillä sekä asenne iäkkäitä ihmisiä kohtaan. (Webster ym. 2009.)

Sairaalahenkilökunnan käytöksellä yksilöllisissä yksilöllisissä hoitotilanteissa on huomattava vaikutus siihen, miten merkittäviksi muista tekijöistä aiheutuvat uhat potilaan oman arvon tunnolle lopulta aiheuvat. Hoitohenkilökunnan tulisi näin ollen käyttäytyä jokaisessa hoitotilanteessa potilasta kunnioittavalla tavalla. (Baillie 2007.) Epäasiallinen puhetapa ja muu epäkunnioittava suhtautuminen iäkkäisiin potilaisiin sekä se, että potilaat joutuvat odottamaan henkilökohtaista hoitoa, heikentävät potilaiden tuntemusta heidän asemasta ja arvostuksesta (Webster ym. 2009).

Iäkkäille potilaille on tärkeintä, että heidän tarpeisiinsa vastataan. Sillä, kuka tarpeisiin vastaa, ei ole yhtä suurta merkitystä. Hoidon laadun kannalta on olennaista myös se, että potilaiden mielipiteitä ja toivomuksia kuunneltiin. Hoitohenkilöstön tulisi tuntea potilaiden todelliset kokemukset, eikä vain tehdä oletuksia siitä, miten potilaat asiat kokevat. (Potter 2009 sekä Mangset ym. 2007.)

Sairaalahenkilökunta voi edistää ikääntyneen potilaan arvostusta tarjoamalla tälle yksityi-

syyttä sekä sellaista vuorovaikutusta, joka saa potilaan tuntemaan olonsa mukavaksi ja arvostetuksi. Potilaat voivat myös omalla asenteellaan parantaa asemaansa. Huumori, tilanteen hyväksyminen, hyvien suhteiden luominen henkilökuntaan sekä muiden potilaiden tuki auttavat potilaan aseman ja arvokkuuden säilyttämisessä. (Baillie 2008.)

4.2. Ikääntyneen potilaan tiedonsaantioikeus

Pérez-Cárceles, Lorenzo, Luna ja Osuna ovat vuonna 2007 julkaistussa tutkimuksessa tutkineet mitä tietoja yli 65-vuotialle ilmaisu- ja päätöksenteko kykyisille potilaille ja näiden sukulaisille tai muille potilaan hoidosta päättävälle henkilölle annetaan sairaalahoidon alkessa sekä sitä, miten tyytyväisiä nämä tahot olivat annettuihin tietoihin. Tutkimuksen tulos oli se, että vain 5 % potilaista vahvisti, että heiltä oli tiedusteltu, tulisiko hoitoa koskeva informaatio antaa heidän omaisilleen. Huomattavasti suurempi osuus omaisista sai tietoa hoidon eri vaiheista kuin potilaat itse. Potilaan iän kasvaessa entistä harvemmalle potilaalle annettiin tietoa hoidosta ja annetut tiedot myös ymmärrettiin entistä huonommin.

Tutkimuksen perusteella on todettu, että iäkkäiden potilaiden kyky osallistua päätöksen tekoon on usein kyseenalaistettu pelkästään potilaan korkeasta iästä johtuen. Kun kyse on iäkkäistä potilaista, ajatellaan, että sukulaisten tulisi toimia heidän edustajinaan. (Perez ym. 2007.)

4.3. Ikääntyneen potilaan itsemääräämisoikeus

Jacelon (2004) on tutkimuksessaan määritellyt itsemääräämisoikeuden vapaudeksi ja kyvyksi toimia omasta puolestaan. Itsemääräämisoikeus koostuu itsenäisyydestä, eli fyysisestä kyvystä toimia, sekä kyvystä kontrolloida omaa toimintaa. Sairalahoidossa itsemääräämisoikeutta heikentävät akuutti sairaus, hoitojen läpikäyminen ja sairaanhoitohenkilökunnan omaan ammattitaitoon perustuvat päätökset, sekä se, että potilas on vieraassa ja joustamattomassa ympäristössä. Tutkimuksen tuloksena Jacelon (2004) totesi, että kun parannetaan ikääntyneiden potilaiden mahdollisuuksia vaikuttaa hoitoonsa liittyviin asioihin, tämä lisää heidän omia vaikutusmahdollisuuksiaan ja saattaa vähentää tarvetta sairaanhoidon

jälkeisiin palveluihin, esimerkiksi se että potilaat voivat osallistua päivärutiineiden aika-
taulutukseen, saattaisi parantaa heidän käsityksiään omista vaikutusmahdollisuuksistaan.
Itsemääräämisoikeuden tärkeys vaihtelee sen mukaan, mikä vaihe hoidossa on menossa.

Ikääntyneen potilaan kohdalla itsemääräämisoikeutta ei voida erottaa oikeudesta ihmisar-
voiseen kohteluun. Potilaan tahdon kunnioittamisella on tämän ihmisarvon kunnioittamisen
kannalta erityinen merkitys niissä tilanteissa, kun potilaan oma päätöksentekokyky on tila-
päisesti tai pysyvästi heikentynyt. Koska tieto potilaan omasta tahdosta on tällaisissa tilan-
teissa yleensä vaillinnaista, sitä on täydennettävä muilta tahoilta, kuten sukulaisilta saatavil-
la tiedoilla. Hoitohenkilökunnan täytyy tällaisissakin tilanteissa tiedostaa potilaan itsemää-
räämisoikeuden merkitys ja ottaa tämä huomioon hoitopäätöksiä tehtäessä. (Randers ym.
2003.)

5 POHDINTA

5.1. Tulosten pohdinta

Vaikka laki potilaan asemasta ja oikeuksista on kansallinen, voidaan todeta, että potilaiden
tarpeet ovat kuitenkin yleismaailmallisia. Näin ollen arvioitaessa potilaiden oikeuksien
merkitystä, potilaiden kokemuksia eri oikeuksien toteutumisesta ja oikeuksien toteutumi-
seen vaikuttavia seikkoja, ei ole erityistä merkitystä, onko tutkimukset ulkomaalaisia vai
suomalaisia. Tutkimusten välillä ei myöskään ollut tehtävissä merkittävää erottelua eri
maalaisten tutkimusten välillä. Tutkimusartikkeleista nousivat erityisesti käsitteet Dignity
eli arvokkuus ja Autonomy eli itsemääräämisoikeus. Näitä käsitteitä voikin pitää keskeisim-
pinä potilaiden oikeuksia arvioitaessa.

5.2. Hakuprosessin pohdinta

Hakuprosessi ulkomaalaisten lähteiden osalta onnistui kirjoittajan näkemyksen mukaan hyvin. Tähän kirjallisuuskatsaukseen löytyi kuitenkin vain yksi suomenkielinen tutkimusartikkeli vuosilta 2000-2010. Löydetyt suomenkieliset artikkelit olivat joko lääketieteen alalta tai pro gradu -tasoisia. Syynä voi olla kirjallisuuskatsauksen tekijän kokemattomuus näissä tietokanta hauissa. Tarkoituksena oli käsitellä potilaan oikeuksien toteutumista potilaan näkökulmasta. Useat tutkimusartikkeleista eivät suoranaisesti käsitelleet tätä aihetta, vaan esimerkiksi "sairaanhoitajan valmiudet tunnistaa potilaan lakeja".

Ikääntyneen potilaan oikeuksien toteutumista voisi jatkossa tutkia vielä sairaalahoidon eri vaiheissa, esimerkiksi ennen sairaalahoitoa, sairaalahoidon eri vaiheissa, sairaalahoidon jälkeen. Jatkossa voitaisiin tutkia miten päivittäisiä rutiineja tai aikatauluja voisi muokata paremmin potilaan henkilökohtaisia tarpeita vastaavaksi. Lisäksi voitaisiin tutkia, miten vuorovaikutusta potilaan ja henkilökunnan välillä voisi parantaa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä työssä on tarkasteltu potilaan oikeuksien toteutumista sairaalahoidossa. Erityisesti tarkastelussa ovat olleet ikääntyneen potilaan oikeus ihmisarvoiseen kohteluun, tiedonsaantioikeus sekä itsemääräämisoikeus. Käsitellyn tutkimusaineiston perusteella nämä oikeudet ovat läheisessä suhteessa toisiinsa ja erityisesti potilaan oikeus ihmisarvoiseen kohteluun edellyttää myös tiedonsaantioikeuden ja itsemääräämisoikeuden toteutumisesta huolehtimisesta.

Ikääntyneen potilaan ihmisarvoisen kohtelun kannalta merkityksellisimpiä seikkoja olivat käsiteltyjen tutkimusten mukaan sairaalahenkilökunnan asianmukainen käytös, sairaalaympäristön muokkaaminen paremmin potilaan yksityisyyttä kunnioittavaksi sekä potilaiden yksilöllisten tarpeiden huomioiminen esimerkiksi päivittäisten aikataulujen luomisessa. Tällä tavoin voidaan parantaa potilaan mahdollisuuksia vaikuttaa omiin asioihinsa sairaala-

hoidon aikana. Myös kommunikaation toimivuudella sairaalahenkilökunnan ja ikääntyneiden potilaiden välillä voidaan todeta olevan olennainen merkitys potilaiden oikeuksien toteutumisen kannalta.

LÄHTEET

Baillie, L. 2007. The impact of staff behaviour on patient dignity in acute hospitals. *Nursing Times* 103 (34), 30-31.

Baillie, L. 2009. Patient dignity in an acute hospital setting: a case study. *International Journal of Nursing Studies* 46 (1), 22-37.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi potilaan asemasta ja oikeuksista 185 / 1991 vp.

Jacelon, C. 2003. The dignity of elders in an acute care hospital. *Qualitative health research* 13 (4), 543-556.

Jacelon, C. 2004. Older adults and autonomy in acute care: increasing patients' independence and control during hospitalization. *Journal of Gerontological Nursing* 30 (11), 29-36.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992 / 785.

Mangset, M., Dahl, T., Forde R., & Wyller, T. 2008. We're just sick people, nothing else':...factors contributing to elderly stroke patients' satisfaction with rehabilitation. *Clinical Rehabilitation* 22 (9), 825-835.

Pérez-Cárceles, M., Lorenzo, M., Luna, A & Osuna, E. 2007. Elderly patients also have rights. *Journal of Medical Ethics* 33 (12), 712-716.

*Potter, C. 2009. What quality healthcare means to older people: exploring and meeting their needs. *Nursing Times* 105, 49-50.

Randers, I. & Mattiasson, A-C. 2003. Autonomy and integrity: upholding older adult patients' dignity. *Journal of Advanced Nursing* 45 (1), 63-71.

Rosqvist, E. 2003. Potilaiden kokemukset henkilökohtaisesta tilastaan ja sen säilymisestä sisätautien vuodeosastoilla. Acta Universitatis Ouluensis D 714. Oulu: Oulun yliopisto. <http://herkules.oulu.fi/isbn9514269608/> Viitattu 21.4.2010.

Webster, C. & Bryan, K. 2009. Older people's views of dignity and how it can be promoted in a hospital environment. *Journal of Clinical Nursing* 18 (12), 1784-1792.

Liite 1. Hakuprosessi

Tietokanta	Hakusanat	Osumat	Rajaus	Saadut	Valitut
Cinahl	“Patient Rights”, rights, “self-determination”, autonomy, “treatment refusal”, privacy, aged, elder, older, geriatric, hospital.	27450	Julkaisu vuosi 2000-2010, Englannin kieli, Julkaisu tyyppi: Research, Review.	227	9
Medic	”Potilaan oikeudet”	67	Julkaisu vuosi 2000-2010, Suomen kieli, Julkaisu tyyppi Väitöskirja	11	1

Liite 2. Kirjallisuuskatsaukseen valitut tutkimukset

Tutkimuksen tekijät, paikka, tutkimuksen julkaisu vuosi	Tutkimuksen nimi	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimuksen aineisto, aineiston keruumenetelmä ja tutkimuksessa käytetty analyysimenetelmä	Tutkimuksen keskeiset tulokset
Randers & Mattiasson, Ruotsi 2004	Autonomy and Integrity: upholding older adult patients' dignity.	Itsemääräämisoikeuden ja koskemattomuuden / loukkaamattomuuden suhde ikääntyneiden potilaiden ja sairaanhoitohenkilökunnan arkipäivän hoitotilanteissa.	Hoitajia yhteensä 30. 6 ja 12 kk mittaiset seurantajaksot ikääntyvien potilaiden kanssa toimivien hoitajien kanssa jolle on opetettu hoitotyön etiikkaa. Aineiston keruu osallistuva havainnointi. Hoitohenkilökunnan käyttäytymistä arkipäiväisissä hoitotilanteissa tarkasteltiin potilaan autonomian ja koskemattomuuden näkökulmasta.	Potilaan ihmisarvon suojelemiseksi on välttämätöntä suojella potilaan itsemääräämisoikeutta ja koskemattomuutta / loukkaamattomuutta.
Pérez-Cárceles, Lorenzo, Luna & Osuna Espanja 2007	Eldery patients also have rights.	Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, missä määrin yli 65-vuotiaat potilaat jotka otetaan sairaalahoitoon ovat kykeneväisiä ottamaan vastaan informaatiota, mitä tietoa annetaan perheenjäsenille ja niille henkilöille, jotka antavat suostumuksensa lääketieteelliseen toimenpiteeseen.	Metodina käytettiin deskriptiivistä kyselylomaketta, 200 potilaalle ja 200 omaiselle potilaan sairaalassa olo aikana.	Vain 5 % potilaista vahvisti, että heiltä oli kysytty, voidaanko tiedot antaa heidän sukulaisilleen. Huomattavasti korkeampi osuus sukulaisista vastaanotti tietoja. Merkittävästi isompi osuus sukulaisista sai tietoa, hoidon peräkkäisistä vaiheista kuin potilaat itse. Iäkkäiden potilaiden kyky osallistua päätöksentekoprosessiin on heidän ikänsä perusteella kyseenalaistettu ja on ajateltu, että

		Lisäksi tarkoituksena on selvittää, miten tyytyväisiä ikääntyneet ovat saamaansa terveydenhuoltoon ja tarjottuun informaatioon.		sukulaisten tulisi toimia heidän edustajinaan.
Jacelon USA 2004	Older adults and autonomy in acute care: increasing patients' independence and control during hospitalization.	Tutkimuksen tavoitteena on kehittää teoria sen selvittämiseksi, miten sairaalahoitoon otetun vanhukseen käyttäytyminen vaikuttaa heidän hoitoonsa.	Tutkimukseen osallistui 5 ihmistä, 77-85 vuotiaita. Tutkimusmenetelmä syvähaastattelu, jokaista osallistujaa haastateltiin sairaalaan tulovaiheessa, sairaalasta lähtövaiheessa ja 2-4 viikkoa sairaalasta lähdön jälkeen. Haastattelujen lisäksi tutkija haastatteli osallistujia vähintään 2 tuntia joka päivä heidän sairaalassa olo aikana.	Itsemääräämisoikeus koostuu kahdesta tekijästä: itsenäisyydestä, tarkoittaen fyysistä kykyä toimia ja kontrolli, jolla tarkoitetaan kykyä tehdä päätöksiä omasta puolesta. Itsemääräämisoikeuden tärkeys vaihtelee sairaanhoidon eri vaiheissa.
Webster & Bryan Iso-Britannia 2009	Older people's views of dignity and how it can be promoted in a hospital environment.	Tutkimuksessa tarkasteltiin sairaalahoidossa olleiden iäkkäiden potilaiden kokemuksia arvokkuudesta ja tekijöistä, jotka parantavat sitä.	Tutkimuksen tehnyt hoitaja haastatteli 10 osallistujaa iältään 73-83, haastateltavien kotona. Aineiston keruu menetelmä oli puolistrukturoitu haastattelu, joka keskittyi haastateltavien äskettäisiin kokemuksiin sairaalahoidossa. Tulokset analysoitiin käyttäen laadullista analyysia.	Vaikka osallistujat olivat yleisesti tyytyväisiä saamaansa hoitoon, heillä oli vahvoja näkemyksiä liittyen arvokkuuteen. Seuraavat tekijät korostuivat arvokkuuden parantamisessa: kehon yksityisyys, tilojen puhtaus, itsenäisyys ja kyky kontrolloida tilannetta, riittävä aika henkilökunnalta, asenne vanhempia ihmisiä kohtaan

Liite 3. Esimerkki CINAHL-tietokannan hakuprosessista 29.3.2010

SEARCH ID#	Search Terms	Search Options	Last run via	Results
S 9	S3 and S6 and S7	Limiters - Publication year from: 2000-2010; English Language; Publication Type: Research Search modes- Boolean/Phrace	Interface - EBSCOhost Search Screen -Advanced Search Database- CINAHL	227
S8	S3 and S6 and S7	Search modes- Boolean/Phrace	Interface - EBSCOhost Search Screen - Advanced Search Database - CINAHL	435
S7	Hospital*	Search modes- Boolean/Phrace	Interface -EBSCOhost Search Screen - Advanced Search Database - CINAHL	157283
S6	S4 or S5	Search modes- Boolean/Phrace	Interface-EBSCOhost Search Screen - Advanced Search Database - CINAHL	250588
S5	MH "Aged+"	Search modes- Boolean/Phrace	Interface - EBSCOhost Search Screen - Advanced Search Database - CINAHL	225206
S4	TI aged or elder* or older* or geriatric	Search modes- Boolean/Phrace	Interface - EBSCOhost Search Screen - Advanced Search Database - CINAHL	88211
S3	S1 or S2	Search modes- Boolean/Phrace	Interface - EBSCOhost Search Screen - Advanced Search Database - CINAHL	28923
S2	MM "Patient	Search modes-	Interface - EBSCOhost	4868

	Rights+”	Boolean/Phrace	Search Screen - Advanced Search Database - CINAHL	
S1	TI rights or ”self- determination” or autonomy or ”treatment re- fusal” or priva- sy	Search modes- Boolean/Phrace	Interface - EBSCOhost Search Screen - Advanced Search Database - CINAHL	27450

